

REGÉNYRÉSZLET

Apám két héttel a halála előtt tűnt el, 1810. június 10-én. Sosem derült ki pontosan, mi és hogyan történt, nem akadt szemtanú, sem olyan feljegyzés apám papírjai között, ami az eset körülményeit megmagyarázhatta volna. Ferencsel azonban eléggé biztosak voltunk abban, hogy tisztában vagyunk vele, hogyan zajlottak az utolsó napok, és miért indult el végül az útra, amely végzetesnek bizonyult. Apám abban az időben már meg volt győződve, hogy akárcsak Christian Rosenkreutz, képes láthatatlanná válni, s egyszerre lenni két helyen. Rögeszméjévé vált ez a meggyőződés, úgy kapaszkodott belé, mint egy végső, minden ellenkezést lefegyverző bizonyítékba, amely végre beigazolná, hogy nem volt hiábavaló a sok évtizedes erőfeszítés, és a laboratóriumra, a kísérletekre és könyvekre elfolyt vagyon, anyám elhidegülése, osztálya megvetése és a rettegő parasztok, akik néha éjszakákon át nem mertek aludni, nehogy az úr békává vagy pelikánná változtassa őket. Szívszorító, ugyanakkor zavarba ejtő volt az az igyekezet, amellyel a végső igazság, a cáfolhatatlan bizonyíték után kutatott, főleg úgy, hogy nem tudom megnyugtatóan elúzni magamból a gyanút, hogy valami különös és megmagyarázhatatlan csakugyan történt vele azokon az utolsó napokon. Végre tényleg valami olyasmi, amiért az egész életét feláldozta – valami, ami nemcsak önmagáért történt, hanem végső soron értem is. Elöntött a lelkiismeret-furdalás, mert Ferencsel távolságtartóan és lekicsinylően viszonyultunk az ő világához, amelyben felnőttem, és amelyben olyan sokáig magam is hittem, s amelynek végső soron én voltam az egyetlen valóságos bizonyítéka. Én, Sophia, a gnosztikus istennő, a teremtés női princípiuma. Tízéves koromban, amikor már elég értelmesnek talált arra, hogy beszélgessem velem, megengedte, hogy belépőzzam a műhelyébe. Nagy és váratlan megtiszteltetés volt ez, mert a nővérem és az anyám számára tilos volt a belépés a kastély keleti szárnyába. A szolgák babonás félelemmel kerülték az épületnek ezt a részét, s a hosszú évek alatt végül egyetlen félkegyelmű, öreg inas tartott ki rendületlenül apám mellett, s vállára vetett seprűjével fűtőrészve megjelent néha a laboratóriumban, és összeseperte a rakoncátlan higanygolyócskákat, kénport, rézforgácsot és különféle gyanús szagú amalgámokat. Anyám néhány botrányosan végződött adeptustalálkozó után nem is volt kíváncsi arra, hogy apám mivel foglalkozik, de a nővéremet apám többször durva szitkok közepette, hajánál fogva penderítette ki, vagy hirtelen feltépve az ajtót, rajtakapta, hogy leselkedik, és az egész cselédség előtt megszegyenítve spionnak, árulónak becsmérelte. Azt hittem, az életemet kockáztatom, amikor először besurrantam a tiltott területre. Elbújtam egy láda mögött, a szívem hevesen vert. Apám úgy tett, mintha nem venne észre, de hamarosan rájöttem, hogy amit hallok, nem monológ: hozzám beszél.

Épp valami párolási folyamat közepén tartott: az üveglombik falára vörös, ragacsos anyag csapódott ki, ezt a folyamatot csodálta rajongva. A laboratóriumot ennek a lombiknak a fénye töltötte be, és még valamilyen láthatatlan fényforrás ragyogása, amely lentről, a falak tövéből sugárzott. A szoba kör alakú volt, falait egybefüggő polcrendszer borította, amelyen alig lehetett felfedezni az ajtó és az ablak nyílásait. Minthogy főleg éjszaka folyt itt a munka, nem volt szükség a napfényre. Ha valamilyen átváltozási folyamathoz mégis a külső napra volt szükség – ellentétben a belsővel, amely apám szerint minden anyag mélyén ott izzott –, akkor ott volt a déli fal mellett felhúzott keskeny torony, amelynek belsejében csigalépcső kúszott a bástyaszerű tetőre, ahol nyolcszögletű tükörborítás sokszorozta meg a nap fényét: a nyolcszög közepén elhelyezkedő emelvényre kellett helyezni az anyagot, s annyi ideig tartani ott, amennyi az előírás volt. Néha hetekig álltak itt a különféle amalgámok és koagulátumok, párlatok, olajok, gőzök és oldatok, ameddig a kívánt mértékben át nem alakultak.

Miközben apám le nem vette a szemét a lombikról, magához intett, és a térdére ültetett. Nézzem, mondta, ezt épp nekem készíti. Az a kis csíra, ami ott az edény belsejében ragyogva növeget, nem más, mint az arbor aurea, az aranyfa, más néven a filozófusok fája, amely az utolsó lépések egyike a bölcsek kövének megalkotásához vezető úton – az örök fiatalság, egészség és boldogság végső kulcsa lesz. Hiszen ez a fácska, amely itt igyekszik a szemünk előtt, már tartalmazza az aurum vivumot, az élő aranyat, amely minden más földi anyagtól különbözik. Ez nem az a nedvességgel és földi nehézséggel, hideg holddal kevert, halott fém, ami a bányák dermedt mélyéről vagy a halottak szájából származik, nem. Ebben már, Sophia, benne van a mag, a termékenység képessége. Mert minden anyag, mondta, miközben eltolt az öléből, a Teremtő szándékai szerint három dologból áll. Három dologból. Úgy mint higany, kén és só. Ez volt az első test, amit Isten teremtett, amíg a többi elem ki nem fejlődött. Paracelsus ezt írja. Persze, ha tekintetbe vesszük, amit Albertus Magnus mondott, akkor a levegő és a tűz is elem. A tűz is elem, de a föld, az már nem. Hermész Triszmegisztosz persze ezt is elemnek nevezi, de ezt most hagyjuk figyelmen kívül. Hagyjuk figyelmen kívül.

Apám elkomorult, a homlokát masszírozta, fel-alá járkált, az olvasópulthoz lépett, gyertyát gyújtott, felütötte a könyvet, amely a polcon feküdt, lapozgatta, valamit jegyzetelt. Hozzám fordult.

Nem mindenkinek van igaza. Van, ami igaznak látszik, de hamis. A szimbólumok nem egyértelműek. Sok a homály, nagyon sok a homály. De. De mégis minden nagyon egyszerű, mondta. A földből kinövő dolgok, természet az a gyümölcsök, fűvek, gyökerek, maguk a fák, vagy a virágok szétválasztása is sokféleképpen végezhető el, hogy megbizonyosodjunk. Desztillációval kell kezdeni. Ez minden szétválasztás kezdete. Desztillációval először a nedvesség különíthető el, aztán kiválik a higany, majd az olaj, végezetül a kén és persze a só. Mindez természetesen csak akkor, ha spagirikus módon végzed. Ha például egy virágot, mondta, és egy rózsát vett elő a köpenye zsebéből, ha egy virágot ebbe a lombikba helyezek, és lassan hevíteni kezdem, elzárva a külső levegőtől, mert az ilyenkor tele van túlzott mennyiségű kénnel, a hevülés következtében először kiválik a higany. Nézd csak!

A rózsát belepottyantotta egy üveglombikba, az üveget óvatosan homokágyra helyezte, amely alatt már égett a láng. Szított a tűzön, és maga mellé húzott, hogy figyeljük, miként zajlik az átalakulás. A higany, mondta, a hermafrodita Mercurius nem más, mint a hideg levegő és a forróság vegyülete. Mint a nő és a férfi egyben. Sendivogius szerint. Sendivogius, mondta, majd hangosabban is elismételte a nevet, SENDIVOGIUS, mintha ettől a rég halott alkimista a maga testi valójában is megjelenne, Sendivogius azt mondta, hogy a fémek úgy keletkeznek, hogy a négy elem az erejét a föld magjába küldi, majd ezek az elemek a természet erejétől desztillálva és szublimálva a felszín felé törnek. Mert a föld lukacsos, mint a szívacs. És a levegő a föld lukacsain átszűrődve vízzé oldódik, mert a víz minden dolog kezdete, amint ezt már Arisztotelész kimondta. Minden fém termőmagja az első anyagban, ami a prima materia, ugyanaz, ahogy minden más dolog magja is, mégpedig a pára. Ezért nevetségesség azok, akik oldott fémeket keresnek a prima materiában! Az ostobák! Nevetségesség nevetségessége – harsogta apám, és a térdét csapkodva nevetett. Ó, az ostobák! Oldott fémeket a prima materiában! Mikor az párából van! Tudatlan ostobák!

Sokáig kacagott, aztán belefáradt. Megigazította a lángot a homokágyon pihenő lombik alatt, megkocogtatta az oldalát. Odabent a rózsza szirmai fonnyadni kezdtek, peremük beráncosodott, zsugorodott, színe barnásra váltott, itt-ott kisárgult.

Hagyjuk ezt még, mondta apám, és kezemet megragadva, a másik lombik elé vonszolt, amelynek a falán tenyérnyi vörös ragacsok

fényltek. Nagyítót nyomott a szemem elé, és közelebb tolt az üveghez. Nézd csak, mondta, ott az üveg alján, a vörös higanyóban növekszik az aranyfa. Nézd csak, hogy bontja ki az ágacskáit! És ahogy jobban szemügyre vettem, csakugyan megláttam egy aranylő építményfélét, ami a nagyító alatt most úgy nézett ki, mintha apró kockákat ragasztott volna egymáshoz valaki. A kockák azonban maguktól rakódtak egymásra, de nemcsak egy irányban nőtt a furcsa teremtmény, hanem oldalirányban is egyre több ágkezdeményt eresztett, amelyek mind újabb és újabb apró kockából álltak, és lendületesen gyarapodtak minden irányban, mintha megannyi kezecskét és lábacska-t növesztve azon tömé a fejét a szokatlan kreatúra, hogy egyszer csak minden bátorságát összeszedve nekiiramodik és kerekét old.

A vörös sárkány haragszik önmagára, ezért vérré változik, mondta apám, látva, hogy elámulok. Ez az ellentéte annak, ami a rózsával történik. Az ott disszolúció, ez itt koaguláció. Ott oldás, itt kötés. Ott a rendből káosz, itt a káoszból a rend. Mert a teremtés pillanatában az ég nem volt más, mint fehér kén összezsugorodva a só szellemével, és megtisztítva a higany által, s ezen elem keménysége jelenik meg a levegő átlátszóságában s az égboltozatok szféráiban. Ezt erősíti meg Arisztotelész, idősebb Plinius, Albertus Magnus és mások. Az utolsó névnel elbizonytalanodott, felpattant, a könyvespolchoz lépett, keresgélt, aztán leemelt egy könyvet. Hosszan lapozgatta, előre-hátra pergette a lapokat. Aztán felderült a tekintete. Ez az! Aszondja... és halkán mormolva magában, olvasni kezdte. Elkomorult. Nem, mondta végül, és visszatette a könyvet a polcra. Albertus Magnus mást mond, de ezt most nem vesszük figyelembe, mert alighanem félreérthetett valamit. Minden nagyon homályos. Mindenen nagyon sokat kell gondolkodni. Hiszen ha a higany levegő, negyedrészes pára, az azt jelenti, hogy kénnel vegyítve, ha felhevül, már elő is áll a kétharmad érc... számolgotott magában, papírt rántott elő, valami ábrát skiccelt fel, számokat írt az ábra egyes öbleibe, majd némán fel-alá járkált a szobában. A rózsza körül közben emelkedni kezdett a füst, felszisszent valami, a rózsza megrázkódott, szára egy helyen felhasadt. Egy pillanatra elhomályosult az üveg, az eredeti virágból már nem nagyon látszott semmi. Apám visszatelepedett mellém. A disszolúció... A káosz... folytatta, mintha az előző gondolatmenetbe kapcsolódna vissza – azután másodjára a három elsődleges rész kettővé változott, az egyik volt a levegő, a másik a káosz. A káosz. A kén elválasztotta magát a só szelleme által a higany folyadékában, mely folyadék maga az égből került a földre, persze, hiszen ez már következik az előzőekből. Pofonegyszerű. Az ég fehérségét és a köztes űrt alkotja. Ez a káosz, finom és átlátszó. Finom. Mint a selyem. Mint a hajnali pára a völgyben. Mint ezek a kis pihék az ajkak fölött. Minden sűrűség, szárazság és finom természet elvált belőle, s többé már nem olyan, mint annak előtte volt. Ilyen a levegő. Szívd be, lélegezd ki! Érzed, Sophia? A maradék harmadik elem meg, elmondom, hogyan kerül a levegőbe: ha fát égetünk, füstté válik. A levegőbe való átmenet során az alapelemek levegő formájában maradnak mindvégig, s végül válnak higannyá, sóvá, és kénné, melyekből eredetileg a levegő kialakult, miként fából a füst. Ez valójában nem egyéb, mint a levegő három elemének füstje. Most nézd meg a rózsát! Látod?

És tényleg, a rózsza körül, amely mostanra szinte feketévé aszalódott, most finom füstköd lebegett, a lombik felületén pedig, amelyet eddig elhomályosított valami páraféle, apró, ezüstös foltok képződtek. Apám ismét megkocogtatta az üveget. Az ott, mondta a fehér pikkelyekre mutatva, már a higany szublimátuma. Egyelőre szellemi formában, de majd lassan, ahogy megerősödik benne a kettős természet, az androgün sajátosság, formáját is elnyeri. Elégedetten csettintett. Megint megragadott, a másik lombikhoz rántott, az arcát az arcomhoz szorította, és most ketten bámultuk a nagyító alatt a filozófusok fáját, amint lankadatlan igyekezettel növekszik. Palaolaj és borkőolaj keverékében tingáljuk az aqua régiában oldott aranyat. Ahogy elpárolog az olajokból a pára, a tiszta anyagot langy tűzőn szárítva porrá örölttem, s ehhez öntöttem az aranyoldatot, ahogy a legtitkosabb könyvében Johannes Franciscus portról pontra leírja. S most nézd, higanyos talaján, milyen olyan, mint a legtisztább föld, a paradicsomkert földje, amelyet nem szennyezett még a halál sója, a romlás gyászos nedvei, az első avar előtti, az első halott fűszál előtti, az első halott hangya előtti tiszta föld a teremtés kertjében, melybe még nem járt a halál! A makrokozmosz és a mikrokozmosz teljes egysége, amelyben az elemek tiszta harmóniáját az égboltozaton sikló bolygók tiszta energiája úgy járja át, ahogy az óramű fogaskerekei siklanak tökéletes átfedésben egymáson, hogy a szemlélő számára előállítsák az éteri időt, a tökéletes absztrakciót.

Lenyűgözve figyeltem a lombikbeli átalakulásokat. A szimbolikus nyelvezet, amely egyszerre nevezte meg a világ bennünket körülölelő jelenségeit és az előttünk izzó-alakuló anyagot, amely érzékelhető kapcsolatot teremtett szél, víz, éjszaka, nap, hold és a szénné izzó rózsza között, egyetlen lüktető és pulzáló rendszerbe foglalva mindent, elszongított, elvarázsolta, rabul ejtett. Látva fogékonyágomat, apám felütötte egy poros láda tetejét, amely alatt, most kiderült, egy klaviatúra rejtett. Apám megropogtatta, összefonva és kifordítva kilazította az ujjait, előrángatott a fóliánsok kazlából egy kottafüzetet, felütötte, és játszani kezdett. Figyelj, mondta. Az Atalanta Fugiens! Minden egyes szólam egy szimbólumnak felel meg, minden hang egy-egy anyagnak, a moll és a dúr hangsorok az oldásnak és a kötésnek. Belecsapott a billentyűkbe, ujjai először botladozva, majd egyre magabiztosabban futottak a fehér és fekete csontlapokon. Ez itt most a transzmutáció, mondta, és kezei ellentétes irányba indulva, a bal a mély régiókba, a jobb a magas hangok felé, ellentétesen összefonódó, édes dallamot játszottak. A dallam, az Atalanta Fugiens fúgája olyan volt, mintha kergetőznének a hangok: az, amelyik elindult az egyik kéz szólamán, hamarosan feltűnt a másik kezén is, de megváltoztatott, transzmutált formában, mint hogyha közben összekeveredett volna valamivel. Mintha a nap a jobb kéz felől sütné, és minden, amit a bal kéz játszik, árnyékban állna. Aztán néhány erőteljes harmóniába torkolt mindez, apám hosszan hagyta zengeni a hűrokat. A hangszer fedele alól por szállt fel: a kalapáccsokkák, amelyek odabent dolgoztak, régóta nem állhattak szolgálatba. Aztán újra nekiiramodott a két kéz, újra feltűnt az előző dallam törmeléke, de most ezekből a törmelékekből új hangtest állt össze, új dallam csírázott ki a régiből, mint a rothadó magból a csíra. És most, kiáltott fel az üteme közé szabva a szavait, és most ez itt a Mercurius, a hermafrodita! Egyszerre nő, a befogadó, az öntőforma, a mátrix, és férfi, teremtő, alakító és aktív! Ez most a legyőzhetetlen Nap, és itt tűnik fel balkézről a harmóniák mélyéről a kölcsönfényű Hold! És most, és most figyelj, a hangnem váltásával hogyan fordul át Szaturnuszról Marssá! És így lépkedett végig a világ elemein, a bolygókon, az állatöv jelein, az alkímiai kötések és oldások során.

Később rávett, hogy együtt végezzünk önkielégítést. Biztatott, hogy figyeljem magamban a belső örömet, amelyet a Vénusz pályája emelkedésével kelt bennem. Az öröm, mondta, az öröm fény, a fény pedig arany. A lélek a legtisztább arany, amely csak létezik, a szublimált arany, amely ugyanakkor fény is. A napfényhez hasonló, de annál is tisztább, mert e komor vasvilágon túli nap fényéből származik. Az a nap, amely az égen bolyong, csak hasonmás, rontott másolat, erőtlén fényében gyenge földi lények teremnek. A lelket, amelyben az igazi nap fénye lobog, igazi arany, a teremtett világon kívülről hozzuk, a legfőbb istentől (Sophia mítosza). Ez a világ itt, amiben élünk, az arkhónok uralma alatt áll, elrontott világ, melyet azért teremtett egy alacsonyrendű isten, akit a Biblia tévesen a legfőbb istennek gondol, hogy a lelkünk aranyát foglyul ejtse, és ne engedje vissza a legfelsőbb napba. Ezért vagy ilyen idegen ebben a világban, mert a lelked idegen, magasabb rendű világból származik. Ezért érzed magad mindig úgy, mint aki eltévedt, ezért érzed örökké a lelkedben a honvágy fájdalmát: mert visszavágysz a legfelsőbb istenhez. Mert érzed, hogy nem ide tartozol. Akárhova érsz, mindig csak azt fogod érezni, hogy átutazóban vagy ott, mint a fogadóban a vándor. Nem lesz egy nyugodt éjszakád, mindig a zárat figyeled, nem nyitnak-e rád. Mert ezen a tolvaj világon az arkhónok uralkodnak, a suta kezű isten, a demiurgosz szolgái, akit tévesen gondolnak az emberek a legfőbb teremtnők. Az arkhónok nem angyalok: tolvajok ők, akik a lélek aranyát készülnek ellopni, mint a fogadóban éjszakázó vándortól a rablók az erszényt. Csak akkor szabadulhatsz meg az állandó rettegésből, ha felébredsz.

Mert mindez körülöttünk csak álom, amit a világ mérge vált ki. Mérgezõ, gonosz kábulat, amelyben, akárcsak az álmokban, különös jelek utalnak arra, hogy valahol mégiscsak van ébrenlét. És mint az álmodónak, akit rémlátásai között, amikor már minden reményről le kellene mondania, elfog a megnyugvás, hogy de hiszen ez csak álom, és amint ezt kimondja, a rémkép valóban szertefoszlik, és felébredve kibontakozik körülötte az igazi világ képe, amelyet álmában teljesen elfelejtett, így a legfelsõbb teremtõrõl, a világ nagy építõmesterérõl megszerzett tudás felébreszt földi rémálmodunkból, és akárhányszor is alszunk vissza, újra és újra képes elûzni a rémképeket.

Rettegve ültem a laboratóriumban, miközben apám ezeket mondta. Olyan egyedül, olyan elhagyatottnak éreztem magam, mint soha azelőtt. A szavai lerombolták körülöttem a világot, amit szerettem és ismerni véltem. Már csak õ volt és én. Akkor kezdett beszélni nekem az örömrõl, az aranyról, ami az örömben újra és újra felragyog, a távoli és e vasvilágon kívüli teremtõ nap visszfényeként. A Vénusz emelkedik, mondta, az ereje duzzad. A kezem az ágyékomra tette, és biztatott, hogy mozgassam az ujjam. Mert a mozgás maga is fény, a fény pedig Mars és Vénusz közös tüze. Ahogy a lombikban a tûz ereje hevíti fel a fémeket, hogy eljusson végül az anyagban rejlõ magig, úgy a testnek a mozgás jelenti ezt a tüzet, mely lassú tûz, minél lassúbb, annál eredményesebb, annál teljesebben hevít. Közben õ is mozgatni kezdte magát, nemzõszervét egy üvegtál fölé helyezve, amelyben porrá őrölt ásványok és különféle ércek amalgámjai álltak. A természet, mondta apám, magot teremtett önmagának: elõször az anyatermészet tette ezt, férfi nélkül. Mert a tûz, az arany, a lélek és a mag, minden odafentrõl, e világon túlról származik. Minden teremtés csakis mag által lehetséges: a növényeké éppúgy, mint az ásványoké, az állatoké csakúgy, mint a csillagoké. Ezért nem tud mindent elrontani a suta kezû demiurgosz, a félreismert teremtõ: mert a mag, az eredeti mégiscsak átût a hibás formán, ahogy az ügyetlen szobrász keze munkáján is felismerni a modellt, amelyet mintául vett. Minden a magból sarjad. Épp ezért a legértékesebb anyag nem a termés, hanem a mag. Nem a fém, hanem a fém magja, nem az arany, hanem a mag, amelybõl az arany terem, és nem a lélek, hanem a mag, amely a mélyén pihen. A mag, akár a férfitest magja, maga az elixír, a kén balzsama, amely a fémekben nem más, mint a humidum radicale. A fémek, amikor a hevítéstõl elfolynak, mondta, kiderül, mennyire egyformák: a folyékony mag a hevítéstõl elõnti õket. Így keletkeznek a fémek, folyamatos mozgás által. Az égboltozat és a föld maga folyamatos mozgásban van. A négy elem, a föld, tûz, víz és levegõ e mozgás révén bocsátja ki a magot, amely lefolyik a föld méhébe. Onnan a szél ereje által ismét felszínre jön, s a felszínen számtalan élõ formát terem, füvet, fát, madarat és fémet. Ezt a csodát műveli az a lassú mozgás, amelyet most te és én végzünk a testünkön. Ugyanez a mozgás lüktet a zenében, a madarak röptében, a szél járásában, a bolygók siklásában, a lovak vágójában, és követhetetlen gyorsaságban ugyanez a mozgás vibrál a tûz lángjában is. Csak ott gyors, egészen gyors, követhetetlenül gyors lüktetés.

Amikor mindkettõnket elöntött az öröm, az üvegtálba felfogott magját összekeverte a fémek és ásványok törmelékével, kinyitotta az athanort, amely alatt már duruzsolt a tûz, és az egész keveréket fémedénybe zárva elhelyezte a belsejében. Az athanort napokon át fûtötte, majd az elkészült anyagot végül felvitte a napfényre, a tükrökkel körbevett toronytérbe, hogy ott tovább szívhatta magába az arany napfényt. Mikor pedig úgy vélte, elkészült az elixír, amely a megfelelõ gyógynövényekhez adagolva megfelelõ idõben a megfelelõ betegség gyógyírja lesz, hozzáfogott, hogy kipróbálja a hatását. Fémdobozkába helyezte, és két tagbaszakadt szolgáló kíséretében elindultunk, hogy a szignatúrákat kövessük, melyek majd útba igazítanak.

Kategória: vers, próza
Denumire autor: Péterfy Gergely

Látó Szépirodalmi Folyóirat